

В. В. Оленюк, аспірант кафедри публічного управління, адміністрування і національної безпеки Інституту гуманітарної підготовки та державного управління Івано-Франківського національного технічного університету нафти та газу
<https://orcid.org/0000-0002-2146-4598>

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано європейську модель управління міграційними процесами як складову простору свободи, безпеки та правосуддя, інституційно закріплену у статтях 77–80 Договору про функціонування ЄС. Показано еволюцію спільної міграційної політики від фрагментарних мінімальних стандартів до уніфікованої системи процедур, механізмів солідарності та наднаціональної координації, що забезпечує узгодженість підходів держав-членів до контролю зовнішніх кордонів, надання міжнародного захисту та повернення осіб без законних підстав для перебування. Доведено, що сучасна архітектура Спільної європейської системи притулку поєднує безпекові інструменти з правозахисними гарантіями, обмежує надмірну дискрецію національних урядів і водночас посилює управлінську спроможність через спільні стандарти, судовий контроль і багаторівневе врядування.

Окрему увагу приділено інституційному розвитку інтегрованого управління кордонами та трансформації агентства Frontex у ключовий елемент європейської прикордонної політики, що функціонує на перетині національної відповідальності та наднаціональної координації. Проаналізовано напрями імплементації європейських стандартів у сфері міграційної політики в Україні в контексті переговорного розділу 24 «Правосуддя, свобода та безпека», акцентовано на вимогах щодо гармонізації законодавства, модернізації адміністративних процедур, цифрової трансформації міграційного адміністрування та посилення інституційної спроможності органів виконавчої влади. Окреслено правові й організаційні аспекти переходу від режиму тимчасового захисту українських громадян у державах-членах ЄС до стабільніших форматів легального перебування та перспектив подальшої реінтеграції. Додатково обґрунтовано, що результативність імплементації залежить від сумісності інформаційних систем, якості міжвідомчої координації та запровадження процедур, орієнтованих на управління ризиками й дотримання процесуальних гарантій. Підкреслено необхідність розбудови кадрового потенціалу й аналітико-прогностичних спроможностей публічної адміністрації для прийняття рішень у середовищі високої міграційної невизначеності. Зроблено висновок, що імплементація європейської моделі міграційного врядування для України виступає не лише технічною адаптацією до *acquis* ЄС, а складовою ширшої інституційної модернізації держави в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення.

Ключові слова: міграційна політика ЄС; простір свободи, безпеки та правосуддя; солідарність; субсидіарність; Frontex; *acquis* ЄС; тимчасовий захист; імплементація; інтегроване управління кордонами; євроінтеграція України.

V. V. Olenyuk. The European model of migration management and directions of its implementation in Ukraine

The article analyzes the European model of migration management as a component of the area of freedom, security and justice, institutionally enshrined in Articles 77–80 of the Treaty on the Functioning of the EU. The evolution of the common migration policy from fragmented minimum standards to a unified system of procedures, solidarity mechanisms and supranational coordination is shown, which ensures the consistency of the approaches of the member states to the control of external borders, the provision of international protection and the return of persons without legal grounds for stay. It is proved that the modern architecture of the Common European Asylum System combines security instruments with human rights guarantees, limits excessive discretion of national governments and at the same time strengthens management capacity through common standards, judicial control and multi-level governance.

Special attention is paid to the institutional development of integrated border management and the transformation of the Frontex agency into a key element of European border policy, operating at the intersection of national responsibility and supranational coordination. The directions of implementation of European standards in the field of migration policy in Ukraine in the context of the negotiating chapter 24 “Justice, Freedom and Security” are analyzed, with an emphasis on the requirements for harmonization of legislation, modernization of administrative procedures, digital transformation of migration administration and strengthening of the institutional capacity of executive bodies. The legal and organizational aspects of the transition from the temporary protection regime of Ukrainian citizens in the EU Member States to more stable formats of legal stay and prospects for further reintegration are outlined. It is additionally substantiated that the effectiveness of implementation depends on the compatibility of information systems, the quality of interdepartmental coordination and the introduction of procedures focused on risk management and compliance with procedural guarantees. The need to build human resources and analytical and predictive capabilities of public administration for decision-making in an environment of high migration uncertainty is emphasized. It is concluded that the implementation of the European model of migration governance for Ukraine is not only a technical adaptation to the EU *acquis*, but also a component of the broader institutional modernization of the state in the context of European integration and post-war reconstruction.

Key words: EU migration policy; area of freedom, security and justice; solidarity; subsidiarity; Frontex; EU *acquis*; temporary protection; implementation; integrated border management; European integration of Ukraine.

Постановка проблеми. Міграційні процеси в Європі за останнє десятиліття набули системного характеру та перетворилися на один із чинників трансформації публічної політики. Збройні конфлікти, економічна нерівність, демографічні дисбаланси, трудова мобільність і гуманітарні кризи зумовили формування комплексної наднаціональної моделі управління міграцією в межах Європейський Союз. У відповідь на міграційну кризу 2015 року та нові виклики 2022–2024 років інституції ЄС ініціювали оновлення правової системи спільної міграційної політики, що відобразилося у прийнятті Нового пакту про міграцію та притулок [1]. Вказаний комплекс актів систематизує підходи до управління зовнішніми кордонами, процедур притулку, солідарного розподілу відповідальності між державами-членами та повернення осіб, які не мають законних підстав для перебування.

Європейська модель управління міграційними процесами ґрунтується на поєднанні принципів безпеки, прав людини, солідарності та субсидиарності. Її нормативну основу становлять положення Договору про функціонування ЄС [2], регламенти й директиви у сфері притулку, повернення, легальної міграції, а також інституційні механізми. Формується багаторівнева система управління, у якій поєднуються наднаціональне регулювання, координація держав-членів і національні адміністративні процедури.

Для України проблематика імплементації європейської моделі управління міграцією набуває стратегічного значення у зв'язку з набуттям статусу держави-кандидата на членство в Європейський Союз у 2022 році. Міграційна політика входить до переговорного розділу 24 «Правосуддя, свобода та безпека», що передбачає адаптацію законодавства до *acquis* ЄС, інституційне посилення прикордонного контролю, удосконалення процедур надання притулку, інтеграційних механізмів та системи повернення. Водночас внутрішні виклики, такі як масове переміщення населення внаслідок збройної агресії, демографічні втрати, трудова еміграція, питання реінтеграції тимчасово переміщених осіб, формують складне управлінське середовище, у якому імплементація європейських стандартів потребує системної координації між органами виконавчої влади, правоохоронними структурами та соціальними інституціями.

Проблемність дослідження полягає у відсутності цілісного наукового осмислення європейської моделі управління міграційними процесами як інтегрованої системи правових, інституційних і адміністративних механізмів та визначення реалістичних напрямів її впровадження в українське правове й управлінське поле. Наявні наукові розвідки зосереджені переважно на окремих аспектах (гармонізації законодавства, прикордонній політиці або соціальному захисті мігрантів) без комплексного аналізу взаємодії нормативних інструментів, інституційної спроможності та управлінських ризиків.

У зв'язку з цим постає необхідність концептуалізації європейської моделі управління міграцією як багаторівневої системи та обґрунтування напрямів її адаптації до українських умов із урахуванням вимог *acquis* ЄС, національної безпеки, демографічної ситуації та спроможності публічної адміністрації. Саме така постановка проблеми визначає логіку подальшого дослідження.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. У науковій літературі проблематика міграційної політики розглядається крізь призму політичних, адміністративно-правових та безпекових підходів. Теоретичне осмислення міграції як об'єкта політичного аналізу представлено у праці М. Примуша та Є. Носачова, де обґрунтовується її роль у формуванні державної стратегії. Інституційний вимір функціонування органів міграційного адміністрування розкрито у дослідженні А. Максименка, присвяченому адміністративно-правовому статусу Державної міграційної служби України, а також у роботах С. Мосьондза та В. Олефіра, що аналізують організаційно-правові засади державної міграційної політики. Питання гармонізації національного законодавства з правом ЄС у сфері трудової міграції досліджують Н. Бортник і С. Єсімов, а цифровізацію адміністративних процедур у міграційній сфері В. Юрченко. Економічний та інтеграційний аспекти міграційної політики систематизовано у працях О. Риндзака та І. Івашук, Н. Стахової, М. Живка.

Європейський контекст міграційного регулювання розкривається у працях Д. Грубінка, З. Священко, М. Безушка, В. а також у дослідженнях міграційних криз і безпекових викликів ЄС – Д. Бойчука та Д. Грози, В. Бондарчука, В. Остап'яка. Питання правового режиму перетину кордонів Шенгенської зони аналізує О. Пономарьова, тоді як механізми формування політики в ЄС у цілому системно представлені у фундаментальній праці В. Волеса та Г. Волеса. Актуалізація теми в умовах російсько-української війни простежується у дослідженні М. Мілової та Г. Трушевич, де аналізуються особливості української міграції до Європи та політика її врегулювання. Оцінка наслідків сучасної міграційної політики ЄС подана у праці В. Філіппової, І. Лопушинського та Р. Плюща. Сукупність наведених праць відображає еволюцію підходів до міграційної політики від теоретико-концептуального осмислення до інституційно-правових механізмів і безпекового виміру, що створює належне наукове підґрунтя для дослідження європейської моделі управління міграційними процесами та напрямів її впровадження в Україні.

Метою статті є аналіз європейської моделі управління міграційними процесами як системи правових та інституційних механізмів і визначення пріоритетних напрямів її впровадження в Україні в контексті євроінтеграційних зобов'язань та адаптації до стандартів Європейський Союз.

Виклад основного матеріалу. У науковому дискурсі міграційна політика Європейського Союзу розглядається як складова простору свободи, безпеки та правосуддя, інституційно закріплена у статтях 77–80 Договору про функціонування ЄС (TFEU), які визначають правові рамки управління зовнішніми кордонами, надання міжнародного

захисту та регулювання імміграції [2]. Нормативна еволюція засвідчує перехід від фрагментарних мінімальних стандартів до уніфікованої системи процедур і механізмів солідарності, що відповідає логіці наднаціонального врядування. Як зазначає С. Пірс, спільна політика Європейського Союзу у сфері міграції та притулку сформувалася внаслідок поступового розширення повноважень Союзу у галузі внутрішніх справ і правосуддя. Еволюція компетенцій зумовила створення розгалуженого та системно узгодженого нормативного масиву, який охоплює правила щодо контролю зовнішніх кордонів, надання притулку, управління міграційними потоками та співпраці держав-членів у межах простору свободи, безпеки та правосуддя [3].

У контексті доктринального аналізу еволюції спільної міграційної політики ЄС доцільно звернутися до позиції Д. Тіма [4], який розглядає європейське міграційне право як сферу постійної напруги між обмеженням національного суверенітету та його одночасним посиленням. Учений наголошує, що правове регулювання ЄС встановлює суттєві юридичні межі дискреції держав-членів через запровадження індивідуальних прав, процесуальних гарантій і судового контролю. Водночас інтеграційні механізми забезпечують державам додаткові інструменти управління міграційними процесами шляхом міждержавної координації, гармонізації правил, спільного контролю кордонів і співпраці з третіми країнами. На думку Д. Тіма, така подвійність є структурною ознакою європейського міграційного права. Воно одночасно обмежує державу правовими стандартами захисту прав людини та посилює її спроможність впливати на міграційні потоки в межах спільної політики. Саме поєднання захисних механізмів із інструментами управління становить ключову характеристику сучасної архітектури спільної європейської системи притулку.

Ю. Чайковський та Р. Харитонов, аналізуючи документальну та договірну базу Європейського Союзу, зазначають, що формування міграційної політики ЄС має внутрішню інтеграційну логіку і не було первинно закладено як самостійна стратегічна мета держав-членів. На їхню думку, включення міграційної проблематики до порядку денного Союзу стало наслідком еволюції інтеграційного процесу, що відповідає положенням неофункціонального підходу: розширення співробітництва в одній сфері спричиняло появу нових, раніше не передбачених викликів у суміжних напрямках, які вимагали наднаціонального врегулювання. У цьому сенсі усунення внутрішніх кордонів і розвиток простору свободи пересування об'єктивно зумовили потребу спільної політики у сфері притулку, імміграції та контролю зовнішніх кордонів [5].

Автори підкреслюють, що договірні зміни відіграли роль у розширенні компетенцій інституцій ЄС у сфері міграції. Маастрихтський договір започаткував застосування звичайної законодавчої процедури, яка передбачає спільне здійснення законодавчих повноважень Європейським парламентом та Радою Європейського Союзу за ініціативою Європейської Комісії. Надалі, зокрема після Ніццького договору, ця процедура була поширена на більшість сфер міграційного регулювання, що суттєво посилило роль Європейського парламенту в ухваленні відповідних актів [5]. Таким чином, інституційна система ЄС створила умови для поступового «європеїзування» міграційної політики.

Водночас дослідники акцентують увагу на специфіці інституційної взаємодії в межах цієї процедури. Європейський парламент у їхньому аналізі виступає як суб'єкт, що здебільшого підтримує лібералізаційні ініціативи у сфері міграції, зокрема рішення, спрямовані на розширення прав іммігрантів і посилення координації на рівні Союзу. Натомість Рада Європейського Союзу, представляючи позиції держав-членів, часто займає більш стриману або обмежувальну позицію щодо імміграції. У результаті застосування процедури спільного прийняття рішень низка законодавчих актів, які на етапі ініціативи Комісії та розгляду в парламенті містили лібералізаційні положення, зазнавали коригування або компромісного «пом'якшення» в процесі погодження в Раді. На думку авторів, така інституційна динаміка відображає баланс між наднаціональною інтеграційною логікою та прагненням держав-членів зберегти контроль над чутливою сферою міграційної політики.

У практичній площині еволюція політики проходила через послідовне нарощення «спільності» правил: від мінімальних стандартів і координації до уніфікації процедур та створення наднаціональних механізмів управління потоками. Після кризи 2015 року та подальших хвиль нерегулярних прибуттів, а також у контексті безпекових шоків 2022–2024 років, інституції ЄС перейшли до глибшої переробки системи міграційного та притулкового регулювання у форматі Пакту про міграцію та притулок. Офіційно пакет актів був ухвалений Радою ЄС 14 травня 2024 року, набрав чинності 11 червня 2024 року, а застосування основних положень розпочинається після дворічного перехідного періоду [1].

Концептуальна модель управління міграційними процесами в ЄС ґрунтується на поєднанні принципів солідарності та субсидіарності. Принцип солідарності отримав інституційне втілення у механізмах «fair sharing of responsibility», що передбачають розподіл навантаження між державами-членами у сфері притулку та повернення. Водночас принцип субсидіарності забезпечує збереження національної компетенції в операційних аспектах управління, тоді як наднаціональний рівень формує нормативні стандарти. Особливого значення набуває забезпечення балансу між безпековими імперативами та дотриманням фундаментальних прав. В. Морено-Лакс обґрунтовує, що посилення прикордонного контролю не може нівелювати зобов'язання держав щодо гарантування доступу до процедури притулку та дотримання принципу невисилання [6]. Таким чином, управління міграцією в межах ЄС поєднує інструменти безпеки з правозахисними гарантіями, формуючи багатовимірну систему регулювання.

Реалізація зазначених принципів конкретизується у функціонуванні Спільної європейської системи притулку, яка охоплює регламенти та директиви, що визначають процедури розгляду заяв про міжнародний захист, умови прийому, критерії встановлення статусу та механізми розподілу відповідальності між державами-членами.

Розглядаючи інституційну складову інтегрованого управління кордонами, необхідно зазначити, що її центральним елементом виступає трансформація агентства Frontex у повноцінний інструмент наднаціональної координації прикордонної політики. Прийняття Регламенту (ЄС) 2019/1896 фактично закріпило нову модель European Border and Coast Guard, що передбачає формування постійного постійного кадрового складу та розширення операційних повноважень агентства, включно з правом розгортання сил швидкого реагування, координації повернень і проведення аналізу ризиків [6]. Як відомо, перехід від консультативно-координаційної до більш централізованої операційної моделі означає посилення ролі наднаціонального рівня у сфері, яка традиційно належала до прерогатив держав-членів.

У науковій літературі безперечно підкреслюється, що інституційне розширення Frontex відображає загальну тенденцію «європеїзації» прикордонного управління. Г. Екелунд, застосовуючи новий інституціоналістський підхід, обґрунтовує, що створення Frontex не було ізольованим адміністративним актом, а стало наслідком поступової інституційної еволюції в межах інтеграційної логіки Європейського Союзу. Авторка підкреслює, що інституційний дизайн агентства визначався поєднанням раціональних інтересів держав-членів, соціальних очікувань щодо посилення безпеки та історичного контексту розширення Шенгенського простору. В її інтерпретації Frontex постає як компромісна форма наднаціональної координації, що виникла у відповідь на структурну потребу компенсувати скасування внутрішнього прикордонного контролю посиленням співпраці на зовнішніх рубежах [8]. Дослідниця доводить, що поступове розширення функцій агентства від аналітично-координаційних до операційних свідчить про тенденцію до «європеїзації» прикордонного управління. Водночас збереження основних повноважень за державами-членами засвідчує гібридний характер цієї моделі, яка поєднує мережеву взаємодію національних органів із наднаціональним управлінським центром. Таким чином, розвиток Frontex розглядається як інституційний прояв багаторівневого врядування, у межах якого поступове делегування компетенцій супроводжується формуванням спільної безпекової інфраструктури ЄС.

Аналіз імплементації європейських стандартів у сфері міграційної політики вимагає врахування сучасних українських правових та інституційних реалій, сформованих під впливом збройної агресії, масштабної зовнішньої міграції та переговорного процесу з Європейським Союзом. Адаптація до *acquis* ЄС у межах розділу 24 «Правосуддя, свобода та безпека» передбачає не лише формальне узгодження законодавчих положень, а комплексне приведення національної адміністративної практики у відповідність до стандартів у сфері притулку, інтегрованого управління кордонами, візової політики, реадмісії та протидії нерегулярній міграції. У щорічних звітах Європейської Комісії щодо прогресу України системно наголошується на необхідності зміцнення інституційної спроможності профільних органів та забезпечення ефективної координації між ними [9]. У відповідних оцінках підкреслюється, що оновлення нормативної бази є позитивним кроком, однак подальші зусилля мають бути спрямовані на практичне впровадження прийнятих норм, а саме формування свідчить про орієнтацію ЄС на результативність правозастосування, а не лише на декларативну гармонізацію.

У цьому контексті особливого значення набувають рішення Європейського Союзу, пов'язані з режимом тимчасового захисту для громадян України. У вересні 2025 року Рада ЄС схвалила проєкт COM(2025) 651 та рекомендацію щодо поетапного припинення застосування цього механізму [10], що означає перехід від кризового реагування до структурованого посткризового врегулювання. Інститут тимчасового захисту, як винятковий інструмент масового реагування, був активований у 2022 році з огляду на безпрецедентний масштаб переміщення осіб. Його подальша трансформація обумовлена необхідністю забезпечення стабільних правових підстав перебування українців у державах-членах ЄС або створення умов для їх добровільного повернення. Відтак логіка ЄС полягає у запобіганні ситуації правової невизначеності, яка могла б виникнути внаслідок одночасного припинення дії тимчасового статусу для значної кількості осіб.

Характерною ознакою запропонованого підходу є поетапність і координаційний характер заходів. Документ орієнтує держави-члени на завчасну підготовку до 2026 року, зокрема шляхом сприяння переходу українців на інші легальні підстави перебування – трудові, освітні, наукові або сімейні, а такий механізм дозволяє мінімізувати ризики для національних ринків праці, систем соціального забезпечення та адміністративних структур. Водночас зазначена стратегія кореспондується з принципом правової визначеності та передбачуваності, що є фундаментальними для правопорядку Європейського Союзу. Для України ці процеси мають подвійне значення: з одного боку, вони визначають параметри майбутньої реінтеграції громадян, з іншого формують орієнтири для вдосконалення національної міграційної політики відповідно до європейської моделі врядування.

Доцільно звернутися до аналізу практичних механізмів переходу від режиму тимчасового захисту до інших форм легального перебування. Державам-членам рекомендовано сприяти оформленню національних дозволів на проживання для осіб, які здійснюють трудову діяльність, провадять підприємницьку діяльність, навчаються або мають підстави для возз'єднання сім'ї. У цьому ж нормативному руслі функціонують положення Директиви 2016/801 [11] щодо в'їзду та перебування студентів і дослідників, Директиви 2021/1883 про «Блакитну карту» [12]

для висококваліфікованих працівників, а також оновленої рамкової директиви про єдиний дозвіл (Single Permit), яка набуде чинності у 2026 році. Конфігурація інструментів свідчить про поетапну трансформацію гуманітарного режиму у структуровану систему правових підстав, орієнтованих на трудову, освітню та професійну інтеграцію.

Особливого значення набуває принцип «одного статусу», який передбачає неможливість одночасного користування режимом тимчасового захисту та іншими видами дозволів на проживання. Запровадження такого підходу має системний характер і спрямоване на уніфікацію правового становища іноземців у державах-членах. Обмеження множинності статусів забезпечує прозорість правового регулювання, чіткість обсягу прав і обов'язків та запобігає дублюванню соціальних гарантій. Водночас реалізація цієї моделі потребує належного інформування осіб, які здійснюють перехід, з метою усвідомлення ними відмінностей у доступі до ринку праці, соціального забезпечення та довгострокових перспектив перебування.

На наш погляд, таке обмеження є правомірним, оскільки воно забезпечує прозорість правового становища та унеможливорює дублювання соціальних гарантій. Водночас не можна не зважати на те, що перехід потребує належного інформування, аби особа усвідомлювала відмінності у правах і зобов'язаннях.

У межах тематики імплементації європейської моделі доцільно виокремити чотири напрями, запропоновані Радою ЄС для завершення режиму тимчасового захисту: сприяння добровільному поверненню та реінтеграції; забезпечення доступу до повної й достовірної інформації; координацію та моніторинг через єдині реєстраційні механізми; перехід до стабільніших правових статусів [13].

Для України ці положення мають подвійне значення: з одного боку, вони визначають рамки повернення громадян і їх реінтеграції в умовах післявоєнного відновлення, з іншого окреслюють стандарти інформування, координації та захисту прав, які мають бути враховані у національній політиці. Окрему увагу приділено вразливим категоріям, зокрема особам похилого віку, із забезпеченням безперервного доступу до медичних і соціальних послуг.

Необхідно зазначити, що імплементація *acquis* у сфері міграції вимагає інституційної спроможності органів виконавчої влади, насамперед Державної міграційної служби України та Державної прикордонної служби України. Безсумнівно, що функціональна ефективність процедур міжнародного захисту, реадмісії та контролю за перетином кордону прямо залежить від наявності сучасних інформаційних систем, належного кадрового забезпечення та інтегрованих механізмів міжвідомчої взаємодії.

Зупинимося на практичному вимірі заходів і перспектив адаптації європейських стандартів у сфері міграційної політики в умовах воєнного стану. Необхідно зазначити, що повномасштабна збройна агресія проти України докорінно змінила параметри міграційного управління: держава одночасно виступає країною походження масової вимушеної міграції, транзитною територією та юрисдикцією, що забезпечує внутрішнє переміщення мільйонів осіб. За даними Європейської Комісії, у 2022–2024 роках держави ЄС надали тимчасовий захист понад 4 млн громадян України в межах Директиви 2001/55/ЄС, що актуалізувало питання координації реєстраційних процедур, обміну даними та реінтеграції [14]. У цьому контексті адаптація до *acquis* ЄС має враховувати кризовий характер мобільності та необхідність гнучкого застосування процедур.

Серед першочергових заходів варто виокремити нормативну адаптацію процедур міжнародного захисту та реадмісії з урахуванням положень Новий пакт про міграцію та притулок, що передбачає запровадження чітких строків розгляду заяв, процедурного скринінгу та інтеграції інформаційних систем. Водночас, з огляду на воєнний стан, правомірним є поєднання стандартів безпеки з посиленими гарантіями захисту вразливих груп – неповнолітніх, осіб з інвалідністю, постраждалих від торгівлі людьми. Слід враховувати, що кризові умови створюють ризики порушення процесуальних прав, а отже, потребують додаткових механізмів моніторингу й адміністративного контролю.

Другим стратегічним напрямом є цифрова трансформація міграційного адміністрування. Досвід останніх років підтвердив, що електронні сервіси реєстрації, оформлення документів та обміну даними між органами влади дозволяють зменшити навантаження на інституції та забезпечити прозорість процедур. Інтеграція національних реєстрів із системами обміну інформацією, сумісними з європейськими стандартами, створює передумови для ефективної взаємодії з державами-членами ЄС. Безсумнівно, що модернізація ІТ-інфраструктури та кіберзахисту в умовах війни має стати складовою безпекового компоненту міграційної політики.

Третім важливим блоком заходів виступає формування довгострокової моделі реінтеграції громадян України після завершення воєнних дій. Демографічні втрати та дисбаланси на ринку праці обумовлюють необхідність стратегічного планування повернення мігрантів, стимулювання їх економічної активності та соціальної адаптації. У цьому аспекті варто взяти до уваги європейський досвід програм інтеграції та соціального супроводу, що поєднують підтримку зайнятості, освіти та доступу до соціальних послуг.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що європейська модель управління міграційними процесами має комплексний і багаторівневий характер, поєднуючи договірні норми, регламенти вторинного права, принципи солідарності та субсидіарності, а також інституційні механізми інтегрованого управління кордонами. Для України імплементація цієї моделі в межах переговорного розділу 24 «Правосуддя, свобода та безпека» означає не лише формальну гармонізацію законодавства, а глибоку трансформацію адміністративних процедур, інституційної спроможності та цифрової інфраструктури. Воєнний

стан і масштабна зовнішня мобільність громадян зумовлюють необхідність гнучкого поєднання безпекових імперативів із гарантіями захисту прав людини, що відповідає логіці сучасної архітектури міграційного врядування ЄС. Таким чином, імплементація *acquis* у сфері міграції має розглядатися як елемент ширшої інституційної модернізації держави.

Подальше наукове опрацювання проблематики доцільно зосередити на порівняльному аналізі механізмів інтегрованого управління кордонами та їх адаптації в умовах післявоєнного відновлення України. Перспективним видається також дослідження взаємозв'язку між цифровізацією міграційного адміністрування, захистом персональних даних і ефективністю міжвідомчої координації. Окремого аналізу потребує формування довгострокової стратегії реінтеграції громадян України з урахуванням демографічних викликів і вимог європейських стандартів соціальної інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Pact on Migration and Asylum // Migration and Home Affairs. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en
2. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями // Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
3. Peers S. EU justice and home affairs law. Volume II: EU criminal law, policing, and civil law. Oxford : Oxford University Press, 2023. 560 p.
4. Thym D. European migration law between “rescuing” and “taming” the nation state: a history of half-hearted commitment to human rights and refugee protection // European Papers. 2023. Vol. 8, No. 3. P. 1663–1678. DOI: <https://doi.org/10.15166/2499-8249/735>
5. Чайковський Ю. В., Харитонов Р. Ф. Формування міграційної політики Європейського Союзу та її зв'язок з політикою безпеки // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2021. Вип. 64. С. 138–142. DOI: <https://doi.org/10.37491/UNZ.84.12>
6. Moreno-Lax V. Accessing Asylum in Europe: Extraterritorial Border Controls and Refugee Rights under EU Law. Oxford : Oxford University Press, 2017. 448 p. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198701002.001.0001>
7. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2019/1896 від 13 листопада 2019 року про Європейську прикордонну і берегову охорону та скасування Регламенту (ЄС) № 1052/2013 та Регламенту (ЄС) № 2016/1624 // Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-19#Text
8. Ekelund H. The Establishment of FRONTEX: A New Institutional Approach // Revue d'intégration européenne. 2014. Vol. 36, No. 2. P. 99–116. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2013.809345>
9. Ukraine Report 2025 // Enlargement and Eastern Neighbourhood. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en?prefLang=uk
10. Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on a coordinated approach to the transition out of temporary protection for displaced persons from Ukraine // EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=cel-ex:52025DC0651>
11. Directive (EU) 2016/801 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of research, studies, training, voluntary service, pupil exchange schemes or educational projects and au pairing (recast) // EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/801/oj/eng>
12. Блакитна карта ЄС // Handbook Germany : Together. URL: <https://handbookgermany.de/uk/eu-blue-card>
13. ЄС затвердив план дій для українців після тимчасового захисту // Relocate.to. URL: <https://relocate.to/uk/p/jes-proponuje-plan-dii-dlia-ukrayinciv-pislia-zaversennia-timcasovogo-zaxistu-shho-zminitsia-2694>
14. Про заходи з підтримки українців, які у зв'язку з російською агресією перебувають за кордоном // Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/75292.pdf>

References:

1. European Commission. (n.d.). *Pact on Migration and Asylum*. Migration and Home Affairs. Retrieved from https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en
2. Verkhovna Rada Ukrainy. (n.d.). *Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeyskyi Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannya Yevropeiskoho Soiuzu z protokolamy ta deklaratsiiamy* [Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union with protocols and declarations]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text [in Ukrainian].
3. Peers, S. (2023). *EU justice and home affairs law. Volume II: EU criminal law, policing, and civil law*. Oxford: Oxford University Press.
4. Thym, D. (2023). European migration law between “rescuing” and “taming” the nation state: A history of half-hearted commitment to human rights and refugee protection. *European Papers*, 8(3), 1663–1678. <https://doi.org/10.15166/2499-8249/735>

5. Chaikovskiy, Yu.V., & Kharytonov, R.F. (2021). Formuvannia mihratsiinoi polityky Yevropeiskoho Soiuzu ta yii zviazok z politykoiu bezpeky [Formation of the migration policy of the European Union and its connection with security policy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 64, 138–142. <https://doi.org/10.37491/UNZ.84.12> [in Ukrainian].
6. Moreno-Lax, V. (2017). *Accessing asylum in Europe: Extraterritorial border controls and refugee rights under EU law*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198701002.001.0001>
7. European Parliament & Council of the European Union. (2019). Regulation (EU) 2019/1896 of 13 November 2019 on the European Border and Coast Guard and repealing Regulations (EU) No 1052/2013 and (EU) 2016/1624. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-19#Text
8. Ekelund, H. (2014). The establishment of FRONTEX: A new institutionalist approach. *Revue d'intégration européenne*, 36(2), 99–116. <https://doi.org/10.1080/07036337.2013.809345>
9. European Commission. (2025). *Ukraine Report 2025*. Enlargement and Eastern Neighbourhood. Retrieved from https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2025_en?prefLang=uk
10. European Commission. (2025). *Proposal for a Council Recommendation on a coordinated approach to the transition out of temporary protection for displaced persons from Ukraine* (COM(2025) 651). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0651>
11. European Parliament & Council of the European Union. (2016). Directive (EU) 2016/801 of 11 May 2016 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of research, studies, training, voluntary service, pupil exchange schemes or educational projects and au pairing (recast). Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/801/oj/eng>
12. Handbook Germany. (n.d.). *Blakytina karta YeS* [EU Blue Card]. Von der Community für die Community. Retrieved from <https://handbookgermany.de/uk/eu-blue-card> [in Ukrainian].
13. Relocate.to. (n.d.). YeS zatverdyl plan dii dlia ukraintsiiv pislia tymchasovoho zakhystu [The EU approved an action plan for Ukrainians after temporary protection]. Retrieved from <https://relocate.to/uk/p/jes-proponuje-plan-dii-dlia-ukrayinciv-pislia-zaversennia-timchasovogo-zakhystu-shho-zminitsia-2694> [in Ukrainian].
14. Verkhovna Rada Ukrainy. (n.d.). Pro zakhody z pidtrymky ukraintsiiv, yaki u zviazku z rosiiskoiu ahresiieiu перебувають закордоном [On measures to support Ukrainians staying abroad due to Russian aggression]. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/75292.pdf> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 28.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті 12.10.2026